

УДК 342.9

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-2-201-207

**Андрій
КОРЕНЕВ**[©]
кандидат
юридичних наук

**Володимир
ГОРБАЛІНСЬКИЙ**[©]
кандидат юридичних
наук

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті здійснено адміністративно-правову характеристику міжнародних стандартів забезпечення права на доступ до правосуддя. Запропоновано визначення міжнародних стандартів забезпечення права на доступ до правосуддя. Визначено, що міжнародним співтовариством до міжнародних стандартів організації забезпечення права на доступ до правосуддя віднесено: систему інформування громадян щодо захисту прав у суді; спрощення процесу судового розгляду; прискорення процесу розгляду справ; усунення економічних перешкод доступу до правосуддя; забезпечення державою суддів та судових органів необхідними матеріальними засобами. Запропоновано віднести до міжнародних правових стандартів забезпечення права на доступ до правосуддя наступні стандарти: нормативно-правове гарантування права на доступ до правосуддя; регламентація у національній правовій системі механізму доступу особи до необхідних засобів судового захисту; гарантування права на безоплатну правову допомогу для окремих категорій осіб; обов'язок урахувати прецедентну практику Європейського суду з прав людини; удосконалення правового статусу суддів; заборону дискримінації права особи на доступ до правосуддя; юридичну відповідальність за порушення права особи на доступ до правосуддя. Зроблено висновок про значення реалізації міжнародних стандартів у національній правовій системі України.

***Ключові слова:** суд, правосуддя, доступ до правосуддя, міжнародні стандарти права на доступ до правосуддя.*

Постановка проблеми. Одним з фундаментальних принципів становлення та розвитку громадянського суспільства та правової держави є забезпечення ефективного, справедливого, неупередженого та доступного правосуддя. Особливого значення розвиток питання набуває в умовах євроінтеграційних процесів, одним з елементів яких є імплементація міжнародних правових норм у національне законодавство. Серед низки проблем правосуддя в Україні провідне місце займає питання доступності правосуддя. Проблема забезпечення права на доступ до правосуддя актуалізується також у зв'язку з тим, що воно є складовим елементом системи прав і свобод людини і громадянина, а охорона і захист цих прав виступають важливим чинником суспільного розвитку.

Забезпечення доступності правосуддя в адміністративному судочинстві пов'язано зі створенням оптимальної моделі адміністративного правосуддя, що функціонує на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів, забезпечує кожній людині право на справедливий суд і повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України. З метою подальшого розвитку права на

© А. Коренев, 2022
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8611-8998>
kafedra_zpd@ukr.net

© В. Горбалінський, 2022
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6203-6151>
k_zpd@dduvs.in.ua

доступ до правосуддя у нашій державі необхідно дослідити міжнародні стандарти забезпечення цього права.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми.

Теоретико-правові аспекти сучасного розуміння права на доступ до правосуддя закладено у наукових розробках таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як: Р. Алексі, Е. Арато, Х. Арентс, Ю. Барабаш, Ж.-Л. Бертель, В. Бернхем, С. Бостан, Е. Бредлі, П. Бурдье, І. Верба, О. Гавриленко, В. Кириченко, А. Колодій, В. Костицький, О. Куйбіда, В. Лемак, А. Лужанський, М. Марченко, А. Монаєнко, Л. Наливайко, Дж. Оберто, Н. Оніщенко, В. Пальченкова, О. Передерій, О. Петришин, В. Погорілко, Д. Притика, П. Рабінович, М. Де Сальвіа, Н. Сібільова, О. Скрипнюк, В. Тацій, Ю. Тодика, Л. Удовика, П. Уокер, Л. Фрідмен, О. Фрицький, В. Шаповал, Ю. Шемшученко, О. Шило, В. Шишкін, С. Штогун та ін. Питання доступу до правосуддя в адміністративному процесі досліджували: Н. Гришина, І. Колеснікова, А. Руденко, М. Смокович, М. Підвальна та інші вчені. Практичні засади доступу до правосуддя були предметом аналізу Ю. Грошевого, М. Козюбри, І. Марочкіна, О. Овчаренко, Н. Сакари, В. Сидоренка, В. Яркова та інших науковців. Однак, розвиток глобалізаційних процесів, та їх вплив на національну правову систему України зумовлюють необхідність у дослідженні міжнародних стандартів забезпечення права на доступ до правосуддя.

Метою статті є здійснення адміністративно-правового дослідження міжнародних стандартів забезпечення права та доступ до правосуддя для їх імплементації у національну практику та ефективної реалізації в умовах сучасного суспільно-політичного розвитку держави.

Виклад основного матеріалу. Адміністративне судочинство спрямоване на посилення правопорядку у сфері публічної діяльності, а також на надання можливості фізичним та юридичним особам реалізувати свої права шляхом оскарження неправомірних рішень органів державної влади, їхніх дій чи бездіяльності. Тобто, метою такої діяльності є забезпечення прав та свобод людини і громадянина шляхом реалізації права на справедливий, неупереджений та доступний суд.

В аспекті адміністративних справ «право на суд» полягає в тому, що кожен, хто вважає, що втручання влади у здійснення його права є незаконним, повинен мати можливість подати відповідну заяву до суду [1, с. 195]. Загалом, обов'язок держави полягає у забезпеченні права фізичних та юридичних осіб на доступ до справедливого, неупередженого та доступного правосуддя, яке регламентовано європейським співтовариством та передбачено в основних міжнародних нормативно-правових актах.

На думку П. Рудика, втілення таких стандартів у життя в контексті судової реформи в Україні є актуальним та має важливе значення для забезпечення єдності судової практики, поступального демократичного розвитку нашої країни на шляху впровадження принципів верховенства права, захисту прав людини, утвердження принципу людиноцентризму і побудови правової держави [2, с. 76]. Право на доступ до правосуддя впливає із принципу міжнародного права, який забороняє відмову у правосудді, є одним із найважливіших елементів права на судовий захист [3, с. 151]. Сьогодні можна констатувати, що найбільш проблемними сферами в забезпеченні права на доступ до правосуддя, які з року в рік встановлює Європейський суд з прав людини, в Україні залишаються недодержання розумних строків розгляду справ і невиконання судових рішень.

Міжнародним співтовариством розроблено систему стандартів організації забезпечення права на доступ до правосуддя, метою яких є подолання найбільш розповсюджених у державах проблемних питань, пов'язаних з доступом до органів судової влади. Варто зазначити, що стандартизовані правила є поліфункціональними, тобто розповсюджують свою дію на будь-який вид судочинства. До таких стандартів віднесено наступні: систему інформування громадян щодо захисту прав у суді; спрощення процесу судового розгляду; прискорення процесу розгляду справ; усунення економічних перешкод доступу до правосуддя; забезпечення державою суддів та судових органів необхідними матеріальними засобами тощо.

Загалом, правова категорія «стандарт» – це вихідне положення для розвитку норм, проте воно не породжує при цьому чітких прав і обов'язків [4, с. 107]. Тобто, досліджуючи стандарти, варто говорити про сукупність положень, які містять мінімальний рівень гарантування прав і свобод людини і громадянина, оскільки держави

мають можливість встановлювати у національному законодавстві більш ефективні вимоги до інститутів.

Стандарти адміністративного судочинства можна розглядати як складову частину міжнародних стандартів прав і свобод людини, оскільки вони призначені для забезпечення та підвищення ефективності судового захисту прав і свобод людини під час вирішення спорів із суб'єктами публічного управління [5, с. 386]. Вони виступають системою правових норм, правових звичаїв і принципів, які встановлюють обов'язковий рівень гарантій прав людини в адміністративному судочинстві та спосіб реалізації таких прав. Відповідно, під міжнародно-правовими стандартами забезпечення права та доступ до правосуддя, пропонуємо розуміти внутрішньоузгоджену стандартизовану систему нормативних положень, які встановлюють мінімальний обов'язковий рівень гарантій доступності правосуддя.

Право на доступ до правосуддя регламентовано у ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка гарантує право на справедливий і публічний розгляд справи впродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо прав та обов'язків цивільного характеру [6]. Міжнародні стандарти права на доступ до правосуддя передбачені також іншими нормативно-правовими актами, що складають єдину розгалужену систему, існування якої обумовлюється логікою суспільного розвитку й глобалізації. Ця система включає в себе стандарти організаційного та правового характеру, необхідні для гарантування, забезпечення й фактичної реалізації права на доступ до правосуддя.

З метою забезпечення становлення в Україні правосуддя як єдиної системи судового устрою та судочинства, що функціонує на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів і гарантує право особи на справедливий суд, 10.05.2007 Президентом України схвалено «Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів» [7]. Кодекс адміністративного судочинства України також закріплює та гарантує право, відповідно до якого кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або інтереси. Ніхто не може бути позбавлений права на розгляд його справи в адміністративному суді, до підсудності якого вона віднесена [8]. Враховуючи зазначені вище нормативні положення, варто наголосити, що доступ до правосуддя знаходиться в основі принципу верховенства права та права на справедливий судовий розгляд.

Загальні міжнародні стандарти правосуддя, на думку С. Брателя та І. Корецького, вимагають: забезпечення кожному, хто намагається в судовому порядку захистити свої права та інтереси, реалізацію цього права шляхом утворення розвиненої мережі судів, наближених до населення й наділених повноваженнями розгляду справи в повному обсязі по суті; забезпечення розгляду справи незалежним, неупередженим судом, створеним відповідно до закону, у фаховості якого впевнена особа, що звертається до суду за захистом своїх прав та інтересів; реалізації права особи на оскарження рішень і перегляд справи вищим судом тощо [9, с. 114].

Проаналізувавши зазначені нормативно-правові та доктринальні положення, пропонуємо виокремити наступні міжнародно-правові стандарти забезпечення права на доступ до правосуддя: нормативно-правове гарантування права на доступ до правосуддя; передбачення в національній правовій системі механізму доступу особи до необхідних засобів судового захисту; гарантування права на безоплатну правову допомогу для окремих категорій осіб; обов'язок урахувати прецедентну практику Європейського суду з прав людини; удосконалення правового статусу суддів; заборону дискримінації права особи на доступ до правосуддя; юридичну відповідальність за порушення права особи на доступ до правосуддя.

Так, *нормативно-правове гарантування права на доступ до правосуддя* полягає у системі нормативно-правових актів міжнародного, національного та локального рівня, які забезпечують можливість звернення до суду для винесення справедливого, неупередженого та об'єктивного рішення. Для того щоб право на доступ до правосуддя було ефективним, особа повинна мати чітку фактичну можливість оскаржити діяння, що становить втручання в її права. У справі *»Bellet v. France»* Суд зазначив, що рівень доступу, наданий національним законодавством, має бути достатнім для забезпечення права особи на суд з огляду на принцип верховенства права в демократичному

суспільстві [10]. Однак така фактична можливість особи має спиратись насамперед на створену державою правову основу доступу до правосуддя.

Регламентация у національній правовій системі механізму доступу особи до необхідних засобів судового захисту передбачає встановлену законодавством можливість фізичних та юридичних осіб звернутись до органів судової влади. Загалом, право на доступ до правосуддя, як зазначає Європейський суд із прав людини цілями у рішенні «Перетяка та Шереметьєв проти України», не є абсолютним; воно може бути обмеженим. Ці обмеження повинні мати законну мету й бути пропорційними між використаними засобами та досягнутими. Особа може оскаржити порушене право на доступ до правосуддя в разі, якщо їй не було гарантовано можливість вичерпати всі національні засоби судового захисту, згідно із загальновизнаними принципами міжнародного права.

До того ж, у ст. 13 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод встановлено додаткові гарантії, що впливають із вимог ефективності способу правового захисту [6]. Наприклад, можна використовувати такий спосіб захисту, як зупинення виконання оскаржуваного рішення або дії адміністративного органу, якщо вони можуть завдати непоправної шкоди, і накладення на відповідний орган обов'язку відшкодувати шкоду, заподіяну порушенням прав, визначених у Конвенції.

Гарантування права на безоплатну правову допомогу для окремих категорій осіб полягає у забезпеченні можливості доступу до правосуддя найбільш вразливих категорій населення. Безоплатна правова допомога посідає важливе місце в здійсненні адміністративного судочинства. Кодекс адміністративного судочинства України визначає, що підстави і порядок надання безоплатної правової допомоги визначаються законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги [8].

Обов'язок урахувати прецедентну практику Європейського суду з прав людини полягає у застосуванні рішень Європейського суду з прав людини при винесенні рішень національними судами, оскільки практика Суду є одним з джерел права, відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [11].

Удосконалення правового статусу суддів є одним з найбільш важливих стандартів забезпечення доступу до правосуддя. Відповідно до Рекомендації № R (94)12 «Незалежність, дієвість та роль суддів» від 13 жовтня 1994 року, Уряд держави має вжити всіх необхідних заходів або зробити їх більш ефективними з метою підняти роль як кожного окремого судді, так і всього суддівського корпусу, а також зміцнити їх незалежність і дієвість [12]. Зазначені положення мають рекомендаційний характер, проте з огляду на ключову мету їх прийняття неможливо заперечувати їх виняткову роль у вдосконаленні вітчизняної практики гарантування права на доступ до правосуддя.

Заборона дискримінації права особи на доступ до правосуддя. У міжнародній практиці право на доступ до правосуддя гарантоване всім незалежно від статі, раси, національності, мови, релігії, політичних чи інших переконань, соціального походження й майнового стану, приналежності до національних меншин або за будь-якою іншою ознакою. Право суб'єктів на доступ до правосуддя передбачений опосередковано у ст. 14 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. [6], ст. 19 Європейської соціальної хартії від 3 травня 1996 р. [13], ст. 4 Рамкової конвенції про захист національних меншин від 1 лютого 1995 р. [14] та інших міжнародних актах [15; 16; 17].

Юридична відповідальність за порушення права особи на доступ до правосуддя є важливою гарантією забезпечення вказаного права, оскільки нежиття заходів щодо доступу особи до правосуддя шляхом безпідставного затягування чи відмови у розгляді заяви, скарги, провадження знижує ефективність роботи суду, а також рівень довіри до правосуддя. Так, у Законі України «Про судоустрій та статус суддів» вказується, що суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності в порядку дисциплінарного провадження за безпідставне затягування або нежиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом, зволікання з виготовленням вмотивованого судового рішення, несвоєчасне надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень.

До міжнародно-правових стандартів забезпечення права на доступ до правосуддя можуть бути віднесені й інші нормативні правила, змістом яких є

гарантування можливості звернення особи до суду з метою винесення справедливого, неупередженого та обгрунтованого рішення.

Висновки. Отже, забезпечення права на доступ до правосуддя є одним найважливіших у системі прав людини, оскільки від якості його реалізації залежить рівень охорони і захисту прав людини і громадянина, а також довіра громадянського суспільства до правосуддя в Україні. Для гарантування реалізації зазначеного права, міжнародним співтовариством розроблено систему стандартів забезпечення доступу до правосуддя.

Під міжнародно-правовими стандартами забезпечення права та доступу до правосуддя пропонуємо розуміти внутрішньоузгоджену стандартизовану систему нормативних положень, які встановлюють мінімальний обов'язковий рівень гарантій доступності правосуддя. До системи міжнародних стандартів доступу до правосуддя віднесено: систему інформування громадян щодо захисту прав у суді; спрощення процесу судового розгляду; прискорення процесу розгляду справ; усунення економічних перешкод доступу до правосуддя; забезпечення державою суддів та судових органів необхідними матеріальними засобами тощо.

Проаналізувавши нормативно-правові акти та наукові розробки у сфері забезпечення права на доступ до правосуддя, пропонуємо виокремити наступні міжнародно-правові стандарти забезпечення досліджуваного права: нормативно-правове гарантування права на доступ до правосуддя; регламентація у національній правовій системі механізму доступу особи до необхідних засобів судового захисту; гарантування права на безоплатну правову допомогу для окремих категорій осіб; обов'язок урахувати прецедентну практику Європейського суду з прав людини; удосконалення правового статусу суддів; заборону дискримінації права особи на доступ до правосуддя; юридичну відповідальність за порушення права особи на доступ до правосуддя. Запровадження та реалізація зазначених стандартів дасть змогу вдосконалити практику забезпечення права на доступ до правосуддя та реформувати систему національного судочинства.

Список використаних джерел

1. Гнап Д. Доступ до правосуддя в адміністративному процесі за стандартами рішень Європейського суду з прав людини. Захист прав людини в адміністративному судочинстві: сучасний стан і перспективи розвитку в Україні: *Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю процесуальної діяльності адміністративних судів України (м. Київ, 1 – 2 жовтня 2015 року)* / За заг. ред. О. М. Нечитайла. Київ: Ваіге, 2015. 448 с.
2. Рудик П. А. Основні міжнародно-правові та європейські стандарти у сфері правосуддя та їх вплив на забезпечення єдності судової практики. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 4. С. 74-80.
3. Савранчук Л. Л. Проблеми забезпечення доступності правосуддя в адміністративному судочинстві. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 1. С. 150-153.
4. Пастернак В. М. Європейські стандарти адміністративного судочинства. *Право і суспільство*. 2017. № 2. С. 106-112.
5. Підвальна М. З. Проблеми забезпечення доступу до адміністративного суду. *Університетські наукові записки*. 2013. № 3(47). С. 380-395.
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. *Офіційний вісник України*. 2006. № 32. Ст. 2371.
7. Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів : Указ Президента України від 10.05.2006 р. № 361/2006. *Офіційний вісник України*. 2006. № 19. Ст. 1376.
8. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36, № 37. Ст. 446.
9. Братель С., Корецький І. Місце процесуальної практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві. *Підприємство, господарство і право*. 2017. № 4. С. 114-119.
10. Право на справедливий суд: практика Європейського суду з прав людини щодо України. *Міністерство юстиції України*. URL : https://minjust.gov.ua/m/str_7474.
11. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 22 березня 2006 року № 3477-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.
12. Рекомендація № R(94)12 Комітету Міністрів Ради Європи про незалежність, дієвість та роль суддів від 13 жовтня 1994 р. *Вісник Верховного Суду України*. 1997. № 4(6). С. 10-11.
13. Європейська соціальна хартія від 3 травня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. №51. Ст. 2096.

14. Рамкова конвенція про захист національних меншин від 1 лютого 1995 р. *Офіційний вісник України*. 2013. № 75. Ст. 2804.

15. Наливайко Л. Р., Чепік-Трегубенко О. С. Прозорість публічної влади: вітчизняний і зарубіжний досвід. *Право України*. 2015. № 6. С. 148-156.

16. Коршун А. О. Принцип гласності і відкритості діяльності органів судової влади : монограф. Київ : Хай-Тек Прес, 2022. 192 с.

17. Верба І. О. Право на доступ до правосуддя та його юридичне забезпечення: загальноправова характеристика : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2016. 225 с.

Надійшла до редакції 02.06.2022

References

1. Hnap, D. (2015) Dostup do pravosudiva v administrativnomu protsesi za standartamy rishen' Yevropeys'koho sudu z prav lyudyny [Access to justice in the administrative process according to the standards of decisions of the European Court of Human Right]. *Zakhyst prav lyudyny v administrativnomu sudochynstvi: suchasnyy stan i perspektivy rozvytku v Ukraini: Zbirnyk materialiv mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, prysvyachenoyi 10-richchyu protsesual'noyi diyal'nosti administrativnykh sudiv Ukrainy (m. Kyiv, 1 – 2 zhovtnya 2015 roku) / Za zah. red. O. M. Nechytayla*. Kyiv : Vaite, 448 p. [in Ukr.].

2. Rudyk, P. A. (2019) Osnovni mizhnarodno-pravovi ta yevropeys'ki standarty u sferi pravosudiva ta yikh vplyv na zabezpechennya yednosti sudovoyi praktyky [The main international legal and European standards in the sphere of justice and their impact on ensuring the unity of judicial practice]. *Chasopys Kyivivs'koho universytetu prava*. № 4, pp. 74-80. [in Ukr.].

3. Savranchuk, L. L. (2019) Problemy zabezpechennya dostupnosti pravosudiva v administrativnomu sudochynstvi [Problems of ensuring access to justice in administrative proceedings]. *Aktual'ni problemy vitchyznyanoyi yurysprudentsiyi*. № 1, pp. 150-153. [in Ukr.].

4. Pasternak, V. M. (2017) Yevropeys'ki standarty administrativnoho sudochynstva [European standards of administrative justice]. *Pravo i suspil'stvo*. № 2, pp. 106-112. [in Ukr.].

5. Pidval'na, M. Z. (2013) Problemy zabezpechennya dostupu do administrativnoho sudu [Problems of ensuring access to the administrative court]. *Universytet-s'ki naukovy zapysky*. № 3(47), pp. 380-395. [in Ukr.].

6. Konventsiya pro zakhyst prav lyudyny i osnovopolozhnykh svobod vid 4 lystopada 1950 r. [Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of November 4, 1950] *Ofitsiynyy visnyk Ukrainy*. 2006. № 32, art. 2371. [in Ukr.].

7. Pro Kontseptsiyu vdoskonalennya sudivnytstva dlya utverdzhennya spravedlyvoho sudu v Ukraini vidpovidno do yevropeys'kykh standartiv [On the concept of improving the judiciary to establish a fair court in Ukraine in accordance with European standards] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 10.05.2006 r. № 361/2006. *Ofitsiynyy visnyk Ukrainy*. 2006. № 19, art. 1376. [in Ukr.].

8. Kodeks administrativnoho sudochynstva Ukrainy vid 6 lyupnya 2005 r. (zi zminamy i dopov.) [Code of Administrative Procedure of Ukraine dated July 6, 2005 (with amendments and additions)]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 2005. № 35–36, № 37, art. 446. [in Ukr.].

9. Bratel', S., Korets'kyi, I. (2017) Mistse protsesual'noyi praktyky Yevropeys'koho sudu z prav lyudyny v administrativnomu sudochynstvi [The place of procedural practice of the European Court of Human Rights in administrative proceedings]. *Pidpryyemstvo, hospodarstvo i pravo*. № 4, pp. 114-119. [in Ukr.].

10. Pravo na spravedlyvy sud: praktyka Yevropeys'koho sudu z prav lyudyny shchodo Ukrainy [The right to a fair trial: the practice of the European Court of Human Rights regarding Ukraine]. Ministerstvo yustytitsiyi Ukrainy. URL : https://minjust.gov.ua/m/str_7474. [in Ukr.].

11. Pro vykonannya rishen' ta zastosuvannya praktyky Yevropeys'koho sudu z prav lyudyny [On the fulfilment of decisions and application of the practice of the European Court of Human Rights] : Zakon Ukrainy vid 22 bereznya 2006 roku № 3477-IV (zi zminamy i dopov.). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 2006. № 30, art. 260. [in Ukr.].

12. Rekomendatsiya № R(94)12 Komitetu Ministriv Rady Yevropy pro nezalezhnist', diyevist' ta rol' suddiv vid 13 zhovtnya 1994 r. [Recommendation No. R(94)12 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the independence, effectiveness and role of judges dated October 13, 1994]. *Visnyk Verkhovnoho Sudu Ukrainy*. 1997. № 4(6), pp. 10-11. [in Ukr.].

13. Yevropeys'ka sotsial'na khartiya vid 3 travnya 1996 r. [European Social Charter of May 3, 1996]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 2007. №51, art. 2096. [in Ukr.].

14. Ramkova konventsiya pro zakhyst natsional'nykh menshyn vid 1 lyutoho 1995 r. [Framework Convention on the Protection of National Minorities of February 1, 1995]. *Ofitsiynyy visnyk Ukrainy*. 2013. № 75, art. 2804. [in Ukr.].

15. Nalyvayko, L. R., Chepik-Trehubenko, O. S. (2015) Transparentnist' publichnoyi vlady: vitchyznyanyy i zarubizhnyy dosvid [Transparency of public authority: domestic and foreign experience]. *Pravo Ukrainy*. № 6, pp. 148-156. [in Ukr.].

16. Korshun, A. O. (2022) Pryntsyp hlasnosti i vidkrytosti diyal'nosti orhaniv sudovoyi vlady [The principle of openness and transparency of the activities of judicial authorities] : monohraf. Kyiv :

ABSTRACT

Andrii Korenev, Volodymyr Horbalynskyi. International standards for ensuring the right to access to justice: administrative and legal aspect. The article provides an administrative and legal description of international standards for ensuring the right of access to justice. It is determined that administrative proceedings are aimed at strengthening the rule of law in the field of public activity, as well as providing opportunities for individuals and legal entities to exercise their rights by appealing against illegal decisions of public authorities, their actions or inaction. The definition of international standards for ensuring the right of access to justice is proposed.

It has been determined that the international community includes in the international standards of the organization of ensuring the right to access to justice: the system of informing citizens about the protection of rights in court; simplification of the trial process; speeding up the case review process; removing economic barriers to access to justice; provision by the state of judges and judicial bodies with the necessary material resources.

The authors have proposed to include the following standards in the international legal standards of ensuring the right of access to justice: regulatory and legal guarantee of the right to access to justice; regulation in the national legal system of the mechanism of access of a person to the necessary means of judicial protection; guaranteeing the right to free legal aid for certain categories of persons; the obligation to take into account the case law of the European Court of Human Rights; improving the legal status of judges; prohibition of discrimination of a person's right to access to justice; legal liability for violation of a person's right of access to justice. The conclusion about the importance of realization of international standards in the national legal system of Ukraine is made.

Keywords: court, justice, access to justice, international standards of the right to access to justice.

УДК 316.652

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-2-207-214

Олег ЛЕВІН[©]
кандидат
історичних наук,
доцент
(Дніпропетровський
державний
університет
внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)

Олег ПОПЛАВСЬКИЙ[©]
кандидат
історичних наук,
доцент
(Університет
митної справи
та фінансів,
м. Дніпро, Україна)

УКРАЇНА ЯК ФОРПОСТ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРІ

У статті розглянуто проблеми та здійснено аналіз історичного шляху демократичних трансформацій в Україні, які призвели до перетворення нашої держави на форпост демократичних змін на пострадянському просторі.

Аналіз розвитку політичної системи української держави доби незалежності демонструє наявність суттєвих суб'єктивних та об'єктивних чинників та перешкод, які ускладнюють перехід України до демократії, перешкоджають створенню на теренах нашої держави політично спроможного й економічно розвиненого суспільства. Перехідній політичній системі України притаманні, поряд із демократичними ознаками, риси, що властиві олігархічним та охлократичним режимам.

Ключові слова: Україна, демократія, свобода, політична система.

© О. Левін, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3501-3509>
docentagro55@gmail.com

© О. Поплавський, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9023-9992>
poplavich@i.ua